

Borgos Anna, Ritter Andrea
LMBT kliensek, párok, családok
ELTE-PPK, tanácsadó szakpszichológia
2017/2018 őszi félév

LMB tanulók és az iskola

Szabályozás és a megvalósítás lehetőségei Hollandiából

készítette:

Árvay Zsófia

2017. december 12.

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy néhány hónapja elmerülhettem a holland nyelv tanulmányozásában, így mostanra közvetítő nyelv nélkül is hozzáférék az ottani pszichológiai szakirodalomhoz. Közismert, hogy Németalföldön évszázados hagyománya van a szabadságnak és önrendelkezésnek mint értéknek és alapvető emberi jognak. Azonban magam is meglepődtem az elérhető oktatási anyagok beláthatatlan mennyiségén, magas színvonalán, módszertani változatosságán, és azon az önkritikán, melyet mindennek ellenére sok szerző gyakorol: meglátásuk szerint sokat lehetne még a helyzeten javítani.

A holland szerzők kiemelik, hogy a szexuális sokféleséggel nem választás kérdése foglalkozni az iskolában. Egyfelől égető szükség van rá¹, másfelől pedig előírás². Azért van rá szükség, mert

- a gyerekek és fiatalok identitása alakulóban van, és ebben az érzékeny időszakban az iskola az a közeg, ahol a legtöbb idejüket töltik;
- a tanulóknak csak 14%-a mondaná el az iskolában, hogy homoszexuális;
- az LMB vagy bizonytalan tanulók szociális peremhelyzetbe kerülnek (osztálytársaik egyharmada nem akar melléjük ülni, és egyötöde nem kötne barátságot velük);
- az iskolai csúfolódásban leggyakrabban előforduló szó a „buzi”;
- az LMB tanulók 16%-át csúfolják hetente, szemben a többiek 4%-ával;
- a hetente csúfolt LMB tanulók negyede gondolkodik öngyilkosságon, és az LMB tanulók fele gondolt már öngyilkosságra korábban;
- az LMB tanulók 4,5-ször olyan gyakran kísérelnek meg öngyilkosságot, mint a többiek.

A témával foglalkozni pedig előírás, minthogy egy 2012-es törvényi szabályozás³ óta a tanulóknak kialakítandó alapkompenciák közé sorolták a szexuális változatosság tiszteletét: „A tanuló megismeri a hollandiai kulturális és világnézeti azonosságokat és különbségeket ... megtanulja tisztelni a társadalomban jelen lévő életfelfogásokat és életmódokat ... különösképpen a szexuális sokféleséget” – olvashatjuk a törvény szövegében.

Az alapkompenciák keretet adnak, az iskolák azonban szabad kezet kapnak a „hogyan” megválasztásában. Olyan módon kezelhetik a szexuális diverzitást, ahogy az a legjobban illeszkedik a programjukhoz és a küldetésükhöz. Valószínűleg nincs olyan iskola, amelyiknek ellenvetése lenne a egymás tisztelete, a békés társadalmi együttélés, a változatosság dicsérete és a biztonságos iskolai légkör ellen.

¹ Forrás: <https://www.gayandschool.nl/thema/hoezo-aandacht-want-nodig/>

² Forrás: <https://www.gayandschool.nl/thema/de-kerndoelen/>

³ Forrás: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0019945/2012-12-01>

Az iskoláknak szánt forrásokat azért találtam érdekesnek, mert magam is iskolapszichológusként dolgozom, és szembesülnöm kellett azzal, hogy a szexuális változatosságnak gyakorlatilag nincs helye az oktatási rendszerünkben. A holland anyagok egy részét könnyen, másik részét nehezebben lehetne átemelni a magyar gyakorlatba, olvasásukat azonban mindenképpen hasznosnak és gondolatébresztőnek találtam.

A dolgozatomban nem egy teljes oktatási anyag lefordítását tűztem ki célul, hanem öt különböző forrásból származó részlet felvillantását, melyeknek fókuszpontja és célcsoportja esetenként különböző.

Elsőként bemutatok egy az iskola vezetését megcélzó anyagot (*Open and Out*), amely arra a kérdésre segít választ találni, hogy milyen az érzelmi biztonság és egymás elfogadásának szintje az iskolában.

Ezután áttekintek egy ismertetőt, amely azt hangsúlyozza ki: a „meleg”-témához nem kell a feje tetejére állítani a tantervet (*Vedd napirendre!*).

A harmadik pont (*Megbeszéltük!*) az iskolai hangulat javítására tesz kísérletet azáltal, hogy a tanulókkal egyezséget kötve számúzi a homoszexualitáshoz kapcsolódó szitkozódást a gyerekek szóhasználatából.

Az *It's up to you* egy olyan film, mely a digitális bennszülöttek körében nagy érdeklődésre tarthat számot.

Végül a *Nekem bejön...* projekt kreatív és barátságos módon vonzza magára a tekinteteket és gondolkodtat el a sokféleségről.

1. *Open and Out* - Tíz lépéssel egy olyan iskoláért, ahol mindenki önmaga lehet⁴

Az egyszerre informatív és gyakorlati fókuszú brossúrában kifejtett tíz pontból kiderül, hogy a „melegprogram” alapvetően nem különbözik attól, amit az iskolák eleve képviselnek a biztonságot és a civilizált együttélést illetően.

Az EduDivers oldalán egy online teszt is elérhető, ami azonnali visszajelzést és javaslatokat ad a szexuális sokféleség iskolában való megjelenésével kapcsolatban.

Az iskola értékelésére használható tíz pont:

1. Biztonságban érzik magukat az iskola tanulói és dolgozói?

⁴ Forrás: <http://www.edudivers.nl/index>

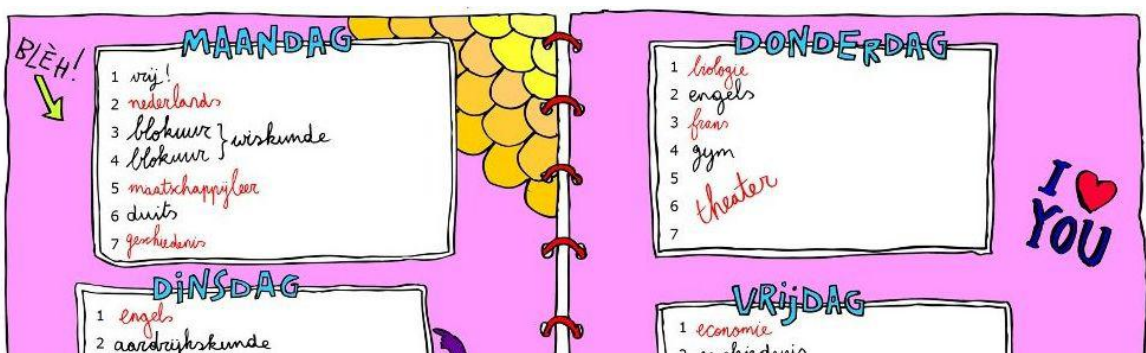

2. Van az iskolának programja a piszkálódás, csúfolódás, és megkülönböztetés ellen?
3. Van az iskolának programja az együttéléssel és a különbözőséggel kapcsolatban?
4. Egyértelmű az iskola álláspontja az egymást tiszteletben tartó viselkedés jelentéséről?
5. Az iskola következetesen fellép az ezzel ellentétes viselkedéssel szemben?
6. Aktívan támogatja az iskola, hogy mindenki önmaga lehessen?
7. Tanítják az együttélés alapvető szabályait és készségeit?
8. Része az oktatási anyagnak a szexuális sokféleség tanítása?
9. Minden tanuló megkapja a megfelelő támogatást?
10. Az iskola bevonja a tanulókat a minőségfejlesztésbe?

Érdeemes gondolatban röviden végigszaladni a kérdéseken a saját jelenlegi vagy volt iskolánkra gondolva: a fentiek közül vajon hány pont teljesül? (Esetemben: három.)

Apró, de szellemes és tartalmas eleme a programnak a kacsintó szmájli, amelynek szeme és szája egyben az *i* és *D* betűket formázza, utalva az *identitásra*, kimondva pedig *idee*-vé, azaz ötletté, eszmévé, elképzeléssé alakul, amelyet a „mijn”, azaz „enyém” tesz személyessé.

2. Vedd napirendre!

A program a megnevezés fontosságát és egyszerűségét emeli ki, és tippeket ad a gyakorlati megvalósításhoz. A szexuális változatosságnak szentelt figyelmet nem kell feltétlenül előre beharangozni és részletekbe menően kidolgozni. Bár kiváló eszköz lehet egy-egy vendégelőadó meghívása vagy egy projekthét, a tanárok mindennapos, tiszteletteljes hozzáállása még többet jelenthet. Ha időnként minden szaktanár egy-egy példával, kérdéssel említést tesz az LMBTQ-ról, a témára nehezedő súly megoszlik. A lehetőségek határtalanok, de álljon itt néhány gondolatébresztő példa:

Vedd napirendre... biológiaórán

Az emberi agyról való tanulás közben megemlíthetjük: az agykutatásnak köszönhetően ma már biztosan tudjuk, hogy a homoszexualitás mely agyi területekhez köthető, születéstől fogva látható, tehát nem választás kérdése. Szót ejthetünk az állatvilágban megjelenő homoszexualitásról is.

Vedd napirendre... történelemórán

Az emancipációról tanulva a nőkön túl vegyük sorra más kisebbségi csoportok helyzetét is. Vizsgáljuk meg az (akkor még nem így nevezett) LMBTQ személyekhez való hozzáállást a történelem folyamán, a világ különböző társadalmában.

Vedd napirendre... matekórán

A szöveges feladatokat érdemes úgy átalakítani, hogy a mai társadalmat jobban leképezze. A klasszikus, papa-mama-gyerekekről szóló példák helyett érdemes a mozaikcsaládoknak vagy azonos nemű szülőpároknak is teret engedni.

Vedd napirendre... rajzórán

Vegyük sorra az LMBTQ-mozgalom szimbólumait. Honnan eredhetnek ezek? Mit jelképeznek? Milyen, elfogadásról, nyitottságról, egyenlőségről stb. szóló szimbólumot tudnának a gyerekek alkotni egyedül vagy csoportosan? Egy-egy homoszexuális festő, fényképész vagy divattervező alkotását elemezve ezt a tényt is megemlíthetjük az életrajzában.

3. **Megbeszéltük!**⁵

Különösen a tanév elején vagy egy új közösség formálódásakor fontos, hogy kihasználjuk az „arany heteket”, és kialakítsuk és alkalmazzuk a csoportunkra vonatkozó szabályokat, mert ezek hatással lesznek az osztály légkörére az év hátralévő részében. Az közösség csoportdinamikai fejlődéséről részletes információk állnak a tanárok rendelkezésére⁶.

A Fogyasztó Gyermekek Alapítvány⁷ kutatása szerint a „buzi” („homo”) máig a leggyakoribb szitokszó a holland középiskolákban. Ez ellen száll harcba a „Megbeszéltük!” poszter, amin a következőt olvashatjuk: „Megbeszéltük! Nem szitkozódunk és nevezünk egymást buzinak, lesbinek homokosnak, köcsögnek, ferdehajlamúnak, buznyáknak, transzvesztinek, satöbbi!”

A készen kapott poszter helyett az osztály elkészítheti a saját verzióját, akár címer formában is, ahogy azt a családterápia eszköztárából is ismerjük.

Számtalan egyéb, infografikákból, szemléletes feliratokból, rajzokból álló poszter elérhető, melyeknek célja mind azonos: a figyelemfelhívás, az iskolai közbeszéd ösztönzése, és a gondolkodás elindítása meghatározott témákról.

Az emberi jogokról szóló poszter⁸ kapcsán LMBTQ-témában például vitaindító lehet az egyenlő bánásmódhoz, a szabad házasságkötéshez és az erőszakmentességhez való jog.

⁵ Forrás: <https://www.gayandschool.nl/kennisbank/antischeldkaart-afgesproken/>

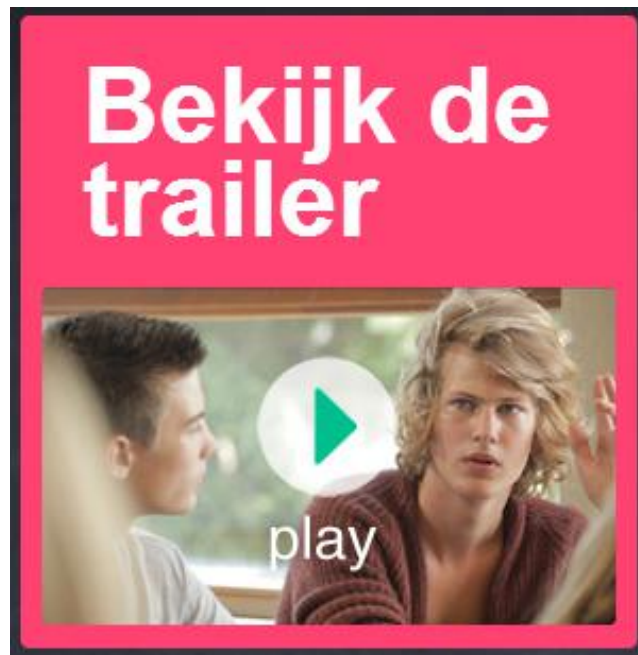
⁶ Például itt: <https://www.schoolveiligheid.nl/po-vo/kennisbank/groepsdynamica-in-de-klas/>

⁷ Stichting de Kinderconsument, <https://kinderconsument.wordpress.com/ons-team/>

⁸ https://mensenrechten.nl/sites/default/files/PosterA2webklein.DEF_.pdf

4. *It's up to you*⁹

A kamaszokat vizuálisan is megragadó film az *It's up to you*, amit az interaktivitása tesz különlegessé: a jelenetek során a nézők döntenek arról, hogy ők mit tennének, majd a folytatás ennek a döntésnek megfelelően alakul. A történet egy homoszexuális osztálytárs internetes zaklatásával kezdődik, többek közt kitér a csoportnyomásra, az áldozathibáztatásra, a fizikai erőszakra is. A filmnek 22 lehetséges végződése van, ezáltal lehetőséget adva a megvitatásra és a döntések következményeinek "kipróbálására" is.

---

⁹ Forrás: <http://www.itsuptoyou.nu/>

5. *Nekem bejön...*¹⁰

A játék menete: mindenki felírja egy papírra, hogy számára mi vonzó szexuális értelemben. A papírlapokat összeszedjük, felolvassuk és megbeszéljük, esetleg csoportosítjuk. Ezzel a játékkal tudatosítható, hogy az ízlések és választások személyesek és különbözők. A vonzónak tartott tulajdonságok alapján fény derülhet arra, hogy a pusztán „én a fiúkat szeretem” – „én a lányokat szeretem” beállítódáson túl sok más tényezőtől áll a szexuális érdeklődés. A szexuális beállítottságuk miatt egymást esetleg „ellenségnek” tekintő osztálytársak is találhatnak közös pontokat.

Egy kiállítás képei a "Nekem bejön..." játék alapján. A válaszok: "Ő", "A rosszfiúk", "Aki színes", "A jó személyiség", "A BMW", "Joyce".

¹⁰ Forrás: <http://www.mindmix.nl/index.php?content=ikvalopexpo>